

Sagittarii Holmiae BK
Stockholm
www.longbows.se

Juridik och regler angående bågskytte som friluftsidrott

Inledning

Sagittarii Holmiae BK grundades 2014 som en kulturhistoriskt bågskytteförening ansluten till Svenska bågskytteförbundet och Riksidrottsförbundet. Föreningens syfte är att sprida kunskap om medeltida bågskytte (långbågar) samt att praktiskt utöva sådant bågskytte på ängar och fält. Sagittarii Holmiae BK skiljer sig därmed från flertalet andra svenska bågskytteföreningar på följande sätt:

1. Sagittarii Holmiae BK saknar fasta anläggningar eller platser för sin idrottsverksamhet. Föreningens sammankomster sker på en stor mängd olika friluftspplatser i Stockholmsregionen och även utanför denna. Verksamheten utgör så kallad *friluftsidrott*.
2. Sagittarii Holmiae BK:s verksamhet sker i samarbete med kunskapsproducerande institutioner som Historiska Museet, Gamla Uppsala Museum och Glimmingehus Museum samt gemensamt med det kungliga engelska bågskyttesällskapet *Fraternity of Saint George* (grundat 1509, <https://www.longbow-archers.com/fraternity.html>)
3. Sagittarii Holmiae BK:s verksamhet sker via särskilt rigoröst säkerhetsarbete med tanke på att skyttet sker i friluftsområden där människor och djur rör sig fritt. Tillkommer även att vi vill inge trygghetskänsla – ingen ska behöva uppleva sig skrämmd av vår idrottsutövning.

Utifrån frågeställningar om ovanstående har denna PM tillkommit för att utreda de juridiska och regelmässiga villkoren för Sagittarii Holmiae BK:s idrottsutövning.

1. Pilbågens juridiska status - ett idrottsredskap

Pilbågar är i juridisk mening idrottsredskap – inte vapen. Juridiskt är det därmed ingen skillnad på skytte med en pilbåge och användandet av andra idrottsredskap. Juridiken kring detta ser ut enligt följande:

Vapenlagen (1996:67) definierar vapen som ”skjutvapen, vissa föremål som i lagen jämföras med skjutvapen, ammunition och ljuddämpare” med vilka ”kulor, hagel, harpuner eller andra projektiler kan skjutas ut med hjälp av krutladdningar, kolsyreladdningar, komprimerad luft eller andra liknande utskjutningsmedel”.

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/vapenlag-199667_sfs-1996-67/

Pilbågar faller (till skillnad från exempelvis armborst) utanför den juridiska definitionen av vapen, vilket också regelbundet understryks i den svenska offentligheten.¹ Därmed kan idrottsredskapet pilbåge användas betydligt friare inom idrott än vapen.

Att pilbågar är idrottsredskap innebär inte att de är ofarliga. I likhet med många idrottsredskap (spjut, släggor, golfbollar, etc.) innebär det idrottsliga användandet risker och kräver omfattande säkerhetsåtgärder samt trygghetsåtgärder. Därav Sagittarii Holmiaes omfattande ansträngningar angående säkerhet.

¹ Exempelvis i samband med ett våldsdåd i Norge 2021, då förövaren bland annat var beväpnad med en pilbåge. Juridiken påpekade att pilbågar – i juridisk mening – inte är vapen (se exempelvis TT 14 oktober 2021, ”Enligt lagen är pilbågar inga vapen”).

2. Pilbågar i kommunen Stockholms stad

Pilbågar får generellt brukas fritt utanför tätbebyggt område. Pilbågar får även brukas inom tätbebyggt område – om detta sker på ett säkert sätt och kommunens ordningsstadga inte säger annat.

Lagstiftningen ger dock kommuner möjligheten att lokalt förbjuda viss verksamhet för att upprätthålla den allmänna ordningen och skydda människor från särskilda faror inom detaljplanelagt område och andra offentliga platser i kommunen.²

Stockholms stad har inga sådana särskilda bestämmelser om pilbågar.³ Stadens bestämmelser gäller enbart vapen (enligt den juridiska definitionen av vapen), inte idrottsredskap såsom pilbågar. Stockholms stad har meddelat Sagittarii Holmiae BK att kommunens regler gäller enbart vapenanvändning. Åsa Karlsson, stadsadvokat vid stadsledningskontoret, juridiska avdelningen, Stockholms stad, skriver:

Bl.a. finns en bestämmelse i 25 § i ordningsföreskrifterna som anger följande.
”Tillstånd av polismyndigheten krävs för sprängning och skjutning med eldvapen samt kolsyre-, luft-, fjädervapen eller motsvarande som avses i 2 kap 1 § 2 stycket vapenlagen.”

Det existerar inget utrymme för godtycklighet avseende detta förhållande. En kommun eller myndighetsperson (exempelvis polisman) får inte nyckfullt begränsa användande av pilbågar på offentlig plats. Lagen anger också att beslut inte får ”lägga onödigt tvång på allmänheten eller annars göra obefogade inskränkningar i den enskildes frihet”.⁴

² Exempelvis Karlstad kommuns ordningsstadga anger att ”luftvapen, fjädervapen, paintballvapen, pilbågar, slangbellor och liknande vapen inte får användas på torg, i parker, på begravningsplatser, kyrkogårdar och därmed jämställda platser”. (Bågjägaren nr 2/2008) Eventuellt kan pilbågar – i vissa fall – sorteras in under knivlagen (”Lag om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål”), som stipulerar att sådana föremål inte får brukas ”på offentlig plats”. Med offentlig plats avses ”allmänna vägar, gator, torg” och så vidare. Knivlagen gör dock flera undantag, exempelvis angående friluftsbruk. Fredrik Jönsson, kammaråklagare vid Åklagarmyndighetens utvecklingscentrum, säger till TT att ”om man inte har någon anledning att bära en pilbåge och skulle ha den på stan med pilar till skulle det omfattas av knivlagen”. Men det finns inga begränsningar vad gäller medförandet av ”pilbågar med tillhörande pilar t ex i stan eller på andra allmänna platser” för idrottsutövande bågskytter, enligt Svenska bågjägarförbundets jurist.

³ Detta enligt Åsa Karlsson, stadsadvokat vid stadsledningskontoret, juridiska avdelningen, Stockholms stad. Mail till Sagittarii Holmiae BK från Åsa Karlsson (13 september 2023).

⁴ Ordningsslag (1993:1617), ”Åtgärder till skydd för personer och egendom”, §12, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/ordningsslag-19931617_sfs-1993-1617/

3. Friluftsidrott, allemansrätten och markägare

I naturområden (ängar, skogar, fält, fjällområden, sjöar, etc.) gäller generellt allemansrätten som fastställer att alla får bedriva friluftsliv – inklusive organiserade idrottsaktiviteter – utan tillstånd från markägare.

Samtidigt omges allemansrätten av lagar som sätter gränser för vad som är tillåtet. Grundregeln är att ”inte störa eller förstöra” (exempelvis nedskräpning). Det är ej heller tillåtet att ”passera över tomter, trädgårdar, planteringar eller åkrar med växande gröda” eller ”ta dig fram på motordrivna fordon i naturen, skada träd eller buskar, eller skada djur”.⁵

Något särskilt lagrum eller juridisk bestämmelse om brukandet av idrottsredskapet pilbåge i naturområden existerar inte, utanför allemansrättens tumregeln om att inte störa eller förstöra. Dock har Naturvårdsverket ställt upp en regelsamling angående all idrottsverksamhet i naturområden (organiserat friluftsliv):⁶

De Allmänna Råden är avsedda som vägledning för organisationer som arbetar med organiserat friluftsliv. De är främst avsedda för orienteringsverksamheten (inklusive skidorientering) men gäller även för andra organisationer som bedriver friluftsverksamhet i organiserad form. Exempel på sådana aktiviteter som omfattas av de Allmänna Råden är terränglöpning, motionslopp, kanottävlingar, motorbåttävlingar, fältritter, terrängcykling, draghundstävlingar, kanotsafaris, naturstigar, jaktstigar och fältskjutningar.

Därmed omfattar dessa Allmänna råd även Sagittarii Holmiae BK:s verksamhet eftersom föreningen utövar friluftsidrottsverksamhet i organiserad form. Naturvårdsverket skriver:

ALLEMANSRÄTTEN GER VARJE MÄNNISKA i Sverige frihet att på vissa villkor vistas i naturen. Den gäller för den enskilda människan, även som deltagare i grupp. Varje deltagare i en grupp är alltså själv ansvarig för sina handlingar.

En arrangör av ett friluftsanslag har dock ansvaret för själva arrangemanget som den enskilde individen deltar i och bär därmed också ansvaret för att arrangemanget ordnas på sådant sätt att risken för skador och annan oönskad påverkan på naturen minimeras.

⁵ Friluftsförbundet, ”Allemansrätten - vad innebär den?”

⁶ ”Orientering och andra friluftsanslag”, Naturvårdsverket, Allmänna råd, 96:4, 1996.

...

Vid genomförandet av alla organiserade friluftsanslag krävs att hänsyn generellt tas till naturen med dess växt- och djurliv, till berörda näringars intressen och till andra utövares verksamheter i naturen. Kraven på generell hänsyn uppfylls bäst genom en noggrann planering där anslagens utläggning anpassas efter kraven på skydd mot störning av djur- och växtliv samt genom samråd och i tillämpliga avseenden samverkan med berörda intressenter.

...

Graden av hänsyn bestäms dock huvudsakligen av när på året ett arrangemang avses genomföras, anslagens storlek (deltagarantal), omfattning (ytmassig utbredning), varaktighet (omfattning i tid) samt val av terrängområde. Särskild hänsyn skall tas under vissa bestämda tider, som anges främst med utgångspunkt från djurlivets förnyingsperiod.

Naturvårdsverket lägger särskilt stor vikt vid idrottsarrangörers plikter angående att informera länsstyrelser samt markägare, vid idrottsanslag i friluftsområden. Vid idrottsanslag skall förhandsinformation lämnas till länsstyrelse minst tre månader innan anslaget samt till "berörda markägare och nyttjanderättshavare i mycket god tid innan ett arrangemang genomförs".

Reglerna om information till länsstyrelser och markägare gäller dock inte om anslaget enbart omfattar ett fåtal personer (färre än 150 personer). Naturvårdsverkets regelverk lyder:

Vad avser ordnande av arrangemang bör informationsskyldigheten begränsas till arrangemang som förväntas få fler än i storleksordningen 150 deltagare. ... Samråd sker med berörda markägare och nyttjanderättshavare i mycket god tid innan ett arrangemang genomförs. Kravet på samråd bör dock inte ställas lika högt när det gäller tillfälliga arrangemang som förväntas samla i storleksordningen 150 deltagare.

Eftersom Sagittarii Holmiae BK:s arrangemang sällan samlar mer än ett dussintal människor – ofta färre – existerar ingen plikt att förhandsinformera Länsstyrelsen eller markägare (och än mindre plikt att be markägare om tillstånd) för att organisera arrangemang.

4. Naturreservat samt Nationalstadsparken

Ett exempel på en friluftsidrott som återkommande stöter på problem är orienteringssporten, som (liksom Sagittarii Holmiae BK) regelbundet verkar på naturreservat. Enligt regelverket begränsas antalet tävlingsdeltagare i naturreservat till 300 personer, vilket är besvärligt för orienteringssporten som vanligen samlar större mängder människor.

Detta problem är dock inte aktuellt för Sagittarii Holmiae BK som sällan samlar mer än ett dussintal personer (se ovan) vilka dessutom enbart rör sig i promenadtakt i naturen. De skador Sagittarii Holmiae BK åstadkommer i skog och mark är i praktiken obefintliga. Sagittarii Holmiae BK kan därmed – i normala fall – fritt genomföra arrangemang även i naturreservat.

Ett flertal gånger har Sagittarii Holmiae BK samlats i Nationalstadsparken i Stockholm. Länsstyrelsen har tagit fram ett program för hur områdets unika kultur- och naturvärden kan utvecklas och förvaltas, bland annat i samarbete med Kungliga Djurgårdens Förvaltning som är markägare till stora områden i Nationalstadsparken. Länsstyrelsen uppmärksammar särskilt hur viktigt och gynnsamt det är för Nationalstadsparken att brukas som idrottsområde och friluftsområde:

Inom Nationalstadsparken finns en mängd anläggningar för idrott och motion. Parken inbjuder också till ett rikt och varierat friluftsliv genom den skiftande naturen och landskapet. Här finns bland annat flera parker, skogar, betesmarker, kolonilotter, stränder och vatten.⁷

Sagittarii Holmiae BK välkomnar Länsstyrelsen vision och bidrar aktivt till områdets friluftsliv såsom kulturhistorisk idrottsförening.

⁷ Länsstyrelsen i Stockholms län, "Framtidens Nationalstadspark: Vision och förutsättningar" (2006).

5. Bågskytte som friluftsidrott

Riksidrottsförbundet (RF-SISU) i Stockholmsregionen har 2023 i samarbete med sju specialdistriktsidrottsförbund sett ett behov av att utreda möjligheterna och utmaningarna för de så kallade friluftsidrotterna, ”de som nyttjar mark, luft och vatten i sitt idrottsutövande”.⁸

RF-SISU Stockholm sammanfattar sina målsättningar med friluftsidrott enligt följande. Idrottsrörelsen vill:

- Bredda synen på vad som är en ”idrottsanläggning”.
- Utöka den regionala samverkan för att uppnå möjligheten för friluftsidrotterna att verka och växa i vår region.
- Se hur samlokalisering och ett skapande av ”hubbar” för friluftsidrott och friluftsliv kan skydda mark och ändå göra den tillgänglig som idrottsarena.
- Se till att regelverk och föreskrifter för naturvårdsområden och -reservat inte förhindrar friluftsliv och friluftsidrotter att verka där.

Sagittarii Holmiae BK såsom friluftsidrottsförening instämmer i dessa RF-SISU Stockholms målsättningar och bidrar gärna till det fortsatta arbetet.

⁸ <https://via.tt.se/pressmeddelande/stora-utmaningar-for-friluftsidrotter-i-stockholmsregionen?publisherId=3235685&releaseId=3344015>

Sammanfattning

Styrelsen Sagittarii Holmiae BK har inte upptäckt några juridiska eller regelmässiga hinder för vår idrottsutövning (friluftsidrott). Vår aktivitet i skog och mark kännetecknas av följande:

1. Rigoröst säkerhetsarbete som skall omöjliggöra att vår verksamhet utgör fara för människor, djur och natur.
2. Stor omsorg om de naturområden vi vistas i – ”inte störa eller förstöra”.
3. Glädjen att kombinera friluftsliv och idrott med vårt kulturhistoriska arbete.

Såsom kulturhistorisk idrottsförening är syftet med vår verksamhet att berika det svenska samhället – att bidra till folkbildning, fysiskt välbefinnande och folkhälsan.

Stockholm, datum enligt ovan

*Styrelsen,
Sagittarii Holmiae BK
Stockholm*